
принципів сучасної шкільної освіти (Корсакова О. К., Трубачева С. Е. Зміст сучасної шкільної освіти: Дидактичний аспект. – К.: ФАДА ЛТД, 2003). Визначена структура змісту шкільної освіти співвідноситься із структурою профільної компетентності. Для набуття профільної компетентності учень має засвоїти зміст освіти, що містить інформаційно-діяльнісний (його складові – пізнавальна, ціннісна, технологічна, розвивальна), комунікативний і рефлексивний компоненти, які у профільних предметах конкретизуються відповідно до їхніх мети і завдань. Взаємозв'язки між компонентами змісту освіти виражаються в тому, що засвоєння кожного впливає на рівень і якість засвоєння інших компонентів, і обумовлюються метою, завданнями і функціями провідного компонента навчального предмета.

Сутність принципу наукового поглиблення змісту профільних предметів полягає у виявленні й засвоєнні учнями взаємозв'язків між його складовими, котрі відображають логіку суспільно-історичного процесу пізнання і його результати; технологію розпізнавання явищ, їх упорядкування та систематизації; перетворення явища із одного стану на інший; забезпечують прикладну спрямованість знань і вмінь, їх зв'язок з життям; широке використання знань із споріднених предметів, міжпредметних зв'язків, оволодіння методами наукового пізнання; набуття комунікативних умінь і навичок, формування ціннісних орієнтацій, рефлексивної культури учнів. Ці вимоги конкретизуються, уточнюються під час розроблення змісту навчальних предметів різних освітніх галузей.

Одним із критеріїв оцінювання якості підготовки випускника середньої загальноосвітньої школи має бути рівень засвоєння ним знань за обсягом їхніх взаємозв'язків, вміння оперувати знаннями в їх комплексі.

Результати дослідження з реалізації спецкурсів у профільній школі

Л. А. Липова, канд. пед. наук

Метою дослідження є з'ясування дидактичних засад формування і реалізації спецкурсів у старшій школі. На останньому році дослідження було експериментально перевірено дослідницькі матеріали для формувального експерименту: а) дидактичні вимоги щодо створення та експертизи програм спецкурсів для профільного навчання;

б) орієнтовну структуру програм спецкурсів; в) виявлено основні тенденції формування змісту. З'ясовано вплив запропонованих підходів щодо формування і реалізації спецкурсів у старшій школі на рівень навчальних досягнень учнів і на вибір майбутньої професії.

Експериментальна перевірка виявила труднощі вчителів щодо складання програм, потребу надання допомоги у створенні їх. В експериментальних школах 97% учителів вважають функціонування спецкурсів конче необхідним задля полегшення професійного вибору учнів (число таких учителів збільшилось на 15%). Наслідком формувального етапу експерименту стало визначення шляхів реалізації спецкурсів. Уже 50% учителів, які викладали спецкурси (проти 10% на констатувальному етапі), висловили думку про необхідність добору тематики спецкурсів, присвяченої ознайомленню з професіями.

За результатами анкетування, зросло і число учнів (85% проти 42% на констатувальному етапі), що вибирають спецкурси з метою професійного самовизначення, тобто підтвердилась гіпотеза про те, що аксіологічний підхід у здобуванні освіти є для учнів переважаючим.

Більшість учнів (85%) дійшли висновку, що спецкурси допомогли їм у професійному самовизначенні. Суттєвим є і те, що після вивчення спецкурсів збільшилось на (15% проти констатувального етапу) число учнів, які вирішили обрати певну професію під впливом школи, тобто роль учителів у цьому питанні зростає. Збільшилось і число учнів, які надають перевагу тематиці спецкурсів, що виходить за межі навчального плану (психологію, логіку тощо). Це свідчить про розширення кола інтересів учнів. Крім того, результати контрольних зрізів знань показали, що вивчення спецкурсів підвищило рівень навчальних досягнень учнів з відповідних профільних предметів у середньому на 12%.

За результатами анкетування, зросло і число учнів (до 60% проти 40% на констатувальному етапі), які пов'язують вибір професії не лише з власними інтересами, а й з потребами держави, що свідчить про зростання громадянської свідомості випускників. Стосовно володіння учнями інформацією про джерела набуття професії, відповіді розділились навпіл. «Так» були відповіді щодо масових професій, «ні» – щодо рідкісних. Отже, школі треба скооперуватись із вищими навчальними закладами, установами додаткової освіти, щоб надати учням ширшу інформацію про професії й спеціальності.

Таким чином, аналіз практики реалізації спецкурсів на форму-вальному етапі експерименту уможливив:

1) зробити висновок щодо шляхів реалізації спецкурсів як важливого чинника успішної профілізації навчання;

2) рекомендувати органам освіти продовжити діяльність по створенню банку програм спецкурсів, методичних розроблень щодо їхнього успішного функціонування;

3) поширити взаємодію шкіл з іншими установами по створенню і реалізації спецкурсів;

4) посилити увагу місцевих органів влади стосовно профільної освіти, врахування регіональних умов і потреб при створенні програм спецкурсів, їхньої тематики.

Враховування результатів дослідження сприятиме успішнішій профілізації навчання у середньому загальноосвітньому закладі.

Відображення загальнонавчальних компетентностей учнів у змісті шкільної освіти

С. Е. Трубачева, канд. пед наук, докторант

Компетентнісний підхід в освіті передбачає, що учень не засвоює окремо взяті знання і вміння, а оволодіває комплексною процедурою особистісного здійснення продуктивної навчальної діяльності. Освітні компетенції є інтегральними характеристиками якості підготовки учнів, які пов'язані зі здатністю цільового свідомого застосування комплексу знань, умінь і способів діяльності щодо певного міждисциплінарного кола питань.

«В комплексності» освітніх компетенцій закладено певну можливість і доцільність подавання змісту освіти у системному вигляді, що уможливлює побудову чітких вимірників перевірки успішності їх засвоювання учнями.

Зміст освіти неповною мірою відповідає задачам реального розвитку особистості, формуванню її базових здібностей і компетентностей. Зміст навчання слабо пов'язано з тими видами діяльності, що заявлені як пізнавальна, інформаційно-комунікативна і рефлексивна, і не визначається щодо якої-небудь класифікаційної системи загальних навчальних умінь і навичок.

Проблема проектування змісту освіти набула нині особливої актуальності у зв'язку зі спробою реалізувати засобами Державного